

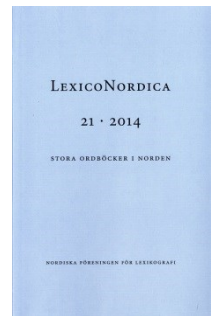
LexicoNordica

Forfatter: Henrik Hovmark [*Norsk Ordbok* på nettet]

Anmeldt værk: Netudgave af Norsk Ordbok (eNO), afsnittet *i-tåvрут* (<no2014.uio.no>).
Testet og anmeldt marts-april 2014.

Kilde: LexicoNordica 21, 2014, s. 289-310

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Norsk Ordbok på nettet

Henrik Hovmark

Netudgave af Norsk Ordbok (eNO), afsnittet *i-tåvрут* (<no2014.uio.no>). Testet og anmeldt marts-april 2014.

1. Norsk Ordbok: trykt bog – og meget mere

Projektet Norsk Ordbok 2014 (NO2014) er tæt på målet. 12. og afsluttende bind af den trykte udgave, Norsk Ordbok (NO), udkommer i 2014, ganske vist ikke på selve 200-årsdagen for grundloven d. 17. maj, men dog inden årets udløb. Dermed afsluttes et usædvanligt leksikografisk projektførløb hvor en af de store nationale dokumentationsordbøger er blevet færdigredigeret på rekordtid, takket være en betydelig tilførsel af resurser i 2002 der resulterede i omlægning til fulddigital produktion og nye arbejdsgange og redaktionsregler. Projektet startede i 1930, bind 1-4 udkom 1966-2002 og bind 5-12 2005-2014.

Men projektet rækker videre end den trykte bog. NO2014 har i hele projektperioden haft fokus på at udnytte internettet til at give brugeren adgang til det kildemateriale der ligger bag den trykte bogs redigerede fremstilling (jf. fx Grønvik & Ore 2013, Ore & Wetås 2014): dels netværket af baser i Metaordboka (digitaliserede seddelsamlinger, kortsamling, billedsamling, xml-opmærkede ældre ordbøger m.m.), dels Nynorskkorpusset (p.t. ca. 100 mio. ord). Det er desuden blevet klart at ordbøger ikke længere kan nøjes med at være bøger, men (også) må tilgængeliggøres digitalt, først og fremmest på internettet og dets afledte former (apps). Den 15. marts 2012 lancerede man således første testversion af NO på nettet (en app findes ikke endnu). Netudgaven omfatter de dele af NO

som er blevet redigeret efter omlægningen til fulddigital produktion, dvs. p.t. afsnittet *i-tåvrrut*.

Arbejdet med netudgaven af NO har fået stigende prioritet undervejs, men det er klart at fokus hidtil primært har ligget på at få den trykte bog færdig til tiden. Når jeg i det følgende anmelder eNO, sker det derfor vel vidende at eNO stadig er i en udviklingsfase. På den anden side er eNO heller ikke længere en testversion – der er tale om en fuldt funktionsdygtig applikation, og det er i øvrigt også her man ledes hen hvis man søger på *Norsk Ordbok 2014* i Google (bortset fra at underlinket *Søk i Norsk Ordbok* på Google-oversigten fører brugeren hen til søgesiden på den gamle hjemmeside).

Anmeldelsen vil koncentrere sig om eNO som digital ordbog og bygger på en række repræsentative opslag. Inden jeg gik i gang, havde jeg kun hørt mundtlige præsentationer af eNO, men ikke brugt værktøjet. Jeg havde altså mulighed for at få en fornemmelse af situationen for en ny bruger. Undersøgelsen foregik marts-april 2014 – og når disse ord trykkes, kan meget have ændret sig. Følgende tekniske platform er brugt ved undersøgelsen: pc med Windows 7 Enterprise, Service Pack 1, og Mozilla Firefox 28.0. Med hensyn til sekundærlitteratur om e-leksikografi vil jeg generelt henvise til den anoterede bibliografi i Jackson (2013:415), til eLEX-konferencerapporterne og til Lew (2012) med henvisninger.

2. Opbygning, søgefaciliteter og design

Skærbilledet i eNO er inddelt i to hovedområder: 1) et rødt topfelt og 2) et centralt beigefarvet aktivitetsfelt (jf. figur 1). Al søgning og resultatvisning finder sted i aktivitetsfeltet, mens topfeltet er statisk – her vises kun projektets titel, *Norsk Ordbok 2014*, og nogle få knapper. Hertil kommer en tynd, sort topbjælke med klikbart link til projektets hjemsted: *UiO – Universitetet i Oslo*, og et bund-

felt (jf. figur 4) med 1) klikkbare logoer for alle partnere i projektet, 2) logo for NO2014 med kontaktinformasjon og 3) klikkbare logoer til NO2014's sider på Twitter, Facebook og Google+.

Figur 1: Søgeresultat ved søgning på *niste*.

Centralt i aktivitetsfeltet lidt til venstre for midten finder man søgefeltet (jf. figur 2). Umiddelbart til højre ses søgeknappen (*Søk*). Søgeresultatene vises neden under søgefeltet. Hvis søgeresultatet fylder mere end den afsatte plads i resultatfeltet, aktiveres en rullemenu i højre side (jf. figur 3). Når der er blevet søgt på et ord, vises der en alfabetisk lemmaliste til venstre for resultatfeltet (listen inkluderer også flerordsforbindelser, der i basen er lagret som selvstændige artikler). Den alfabetiske liste aktiveres også automatisk som en dropdown direkte under søgefeltet når man har tastet to bogstaver (fx *ni*, *po* osv.).

The screenshot shows the Lexiconordica search interface. At the top, there is a search bar with the word "niste" entered and a "Søk" button. To the right of the search bar are links for "Bibliografi" and "Avansert søk". Below the search bar are tabs for "FØRRE", "TREFFLISTE", "ARTIKKEL", and "NESTE". On the left side, there is an "ALFABETISK LISTE" (Alphabetical List) showing a list of words starting with "n", with "niste" highlighted. The main search results area is titled "niste substantiv, hokjønn" and contains the following information:

1. mat ein tek med for å eta på ein tur, på arbeid el i (Heimfesting: Vanl, Kirf)

smearje niste
 ta, ha med niste
 laga til niste
 liggja på niste (Heimfestingar: NLand, ØvHall, YSandavær, Froland Kirf) ha med mat heimetrå for lenger tid
 ORDTRAC: det er ingen naud um nista, når ein heve pening i pungen (Litterære kjelder: A.Ordagr 108, R.Th.-Christ.GV 58)

◆ BILETELEG

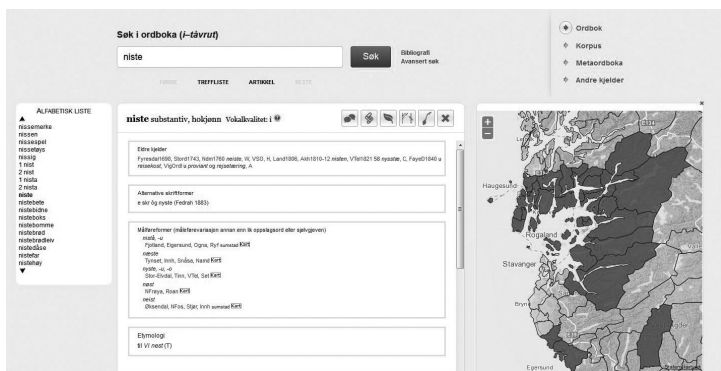
ha niste under traya vera pukkeingja (Heimfesting: Voss Kirf)

◆ FORM (L1a), fering (L3d) (Heimfestingar: VTel A2, Set A2 Kirf, Litterære kjelder: GOS L31)

2. nysporen tyttar utsteltar farta d

Figur 2: Søgefelt, resultatfelt og alfabetisk liste (søgning på *niste*).

Øverst i søgeresultatet ses til venstre det søgte lemma og til højre seks knapper. Ved tryk på de fire første knapper kommer eventuelle yderligere oplysninger frem om lemmaet: *Eldre kjelder*, *Alternative skriftformer*, *Uttale*, *vokalkvalitet* og *målføreformer* og *Etymologi*. Ved tryk på den femte knap vises et kort over Norge, inddelt i kommuner ca. 1950 (jf. Berg-Olsen & Wetås 2012:117) (jf. figur 3). Kortet vises også ved klik på udbredelsesangivelser (betydninger og målføreformer). Ved klik zoomes ind på den pågældende lokalitet som fremhæves med rødt. Der kan vises enkeltlokalitet – eller alle lokaliteter hvor en form eller en betydning er blevet stedfæstet (*sumstad*), i figur 3 målføreformerne *nistå*, *-u*. Hvis man er i tvivl om hvor en lokalitet befinder sig, kan man let zoome ud (og ind igen) ved tryk på +/- i øverste venstre hjørne af kortet. Den sjette og sidste knap folder eksempelstof m.v. ved alle betydninger ind (og ud igen). Eksempelstoffet kan også foldes ind og ud ved klik på en lille knap ved hver enkelt betydning.

Figur 3: Søgeresultatet for *niste* med udfoldede oplysninger om *Eldre kjelder* m.v. og med kortvisning af udbredelse (målføreformerne *nistå*, *-u*).

Når den alfabetiske liste er foldet ud i venstre side, kan der søges direkte ved klik på ordene i listen. Resultaterne vises i resultatfeltet, og samtidig vises et smalt, hvidt felt med søgehistorik under søgefeltet (jf. figur 4). Der knytter sig en række begrænsninger til søgehistorikken. Det sidst valgte ord i historikken vises i resultatfeltet (*nist* (1)), mens det oprindelige søgeord bliver stående i søgefeltet (*niste*). Homografnumre vises ikke i søgehistorikken (> *nist* > *nist*). Rækkefølgen af ordene i søgehistorikken er bundet og opsamles ikke i et midlertidigt søgeresultat: Ved klik på *nisteboks* forsvinder > *nist* > *nist*, som herefter må hentes ind igen fra den alfabetiske liste. Og hele historikken forsvinder når der søges på et nyt ord i søgefeltet (jf. videre om søgehistorikken i afsnit 3.4).

Det Norske Samlaget

NTNU

Det skapende universitet

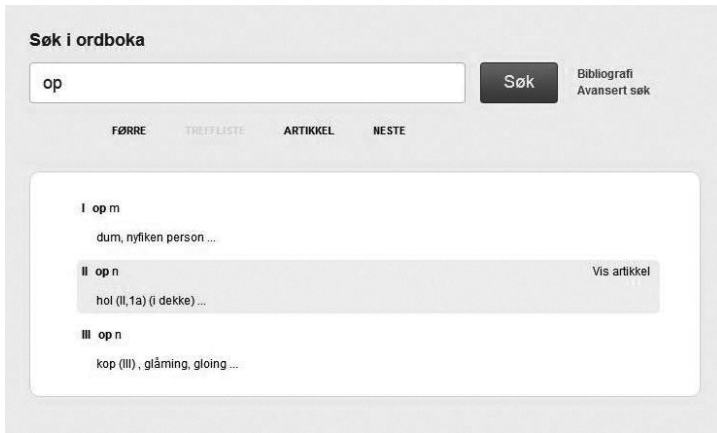
KULTURDEPARTEMENTET

Norsk Ord

E-post: no-pos

Figur 4: Søgehistorik ved oprindelig søgning på *niste* og med yderligere ord hentet ind fra den alfabetiske liste, senest *I nist*.

Umiddelbart under søgefeltet findes fire klikbare overskrifter: FØRRE, TREFFLISTE, ARTIKKEL og NESTE (jf. figur 5). En søgning viser som default en fuld artikel, men ved tryk på TREFFLISTE fremkommer en oversigtsvisning hvor man kun ser opslagsordet og et udsnit af første definition. Hvis en søgning matcher flere resultater, dvs. hvis der er homografer, vises fundene samlet i kortform i resultatvinduet. Hvis man herefter klikker på ARTIKKEL eller direkte på et af fundene (der fremhæves med lillablå farve ved mouseover, jf. figur 5), kan man klikke frem og tilbage mellem fundene med FØRRE og NESTE. Jeg skal vende tilbage til denne funktion (afsnit 3.4).

Figur 5: Oversigtsvisning med mouseover på *II op* og mulighed for at klikke frem og tilbage mellem homograferne.

Til højre for den blå søgeknop findes henvisningsknapper til *Bibliografi* og *Avansert søk*. Yderligere til højre findes fire klikbare overskrifter, indledt af en pil: *Ordbok*, *Korpus*, *Metaordboka* og *Andre kjelder* (jf. figur 3). Herved kan man skifte mellem selve ordbogen (*Ordbok*) og andre søgebaser, delvis inden for samme webinterface som ordbogen: De to sidste knapper fremkalder en kort beskrivelse af *Metaordboka* og *Andre kjelder* i resultatfeltet, men selve adgangen opnås uden for eNO's interface ved at klikke på eksterne links. Søgning i *Korpus* er til gengæld integreret i samme søgeflade som ordbogsdelen og giver mulighed for både simpel og *Avansert søk* (fx højre-/venstre-sortering, brug af regulære udtryk m.v.).

Øverst til højre i det røde topfelt findes fire klikbare overskrifter: *FAQ*, *Om oss*, *Rettleiing* og *Andre ordbøker*. Ved tryk på overskrifterne aktiveres det i øvrigt selvforklarende indhold i resultatfeltet. Henvisningerne er til lignende projekter i Norden og Europa, fx *Den Danske Ordbog* (DDO) og *Oxford English Dictionary* (OED). Titlen *Norsk Ordbok 2014* er også klikbar – herved

indlæses siden forfra og tidligere søgninger i historikken slettes, hvilket undertiden kan være en nyttig mulighed.

Som det fremgår, er der mange knapper til rådighed i eNO, men de virker godt grupperede, og siden som helhed virker ikke uoverskuelig. Aktiviteter bliver dog komplicerede i det øjeblik man inddrager eksterne kilder – bl.a. fordi søgesiden vil være nulstillet og søgehistorikken slettet når man vender tilbage til ordbogssiden. Dette er ikke optimalt (jf. videre afsnit 3.6). Den afdæmpede diskretion kan også være en svaghed: Knapperne til højre i det røde topfelt (FAQ osv.) er der næppe mange der vil lægge mærke til – de er små og står uden for og langt væk fra aktivitetsfeltet. Dette er især uheldigt for de to hjælpeknapper *FAQ* og *Rettleiing* som burde have en mere prominent plads eller rykkes tættere på brugerens aktiviteter i aktivitetsfeltet.

Jeg skal vende tilbage til andre komplikationer ved søgninger og visninger. Et enkelt problem er dog relevant at nævne her, nemlig spørgsmålet om visning af lange og omfattende søgeresultater. Dette er et klassisk problem som det er vanskeligt at finde en ultimativ løsning på, selv i en digital ordbog med rige muligheder for at folde ud og op og i. I betragtning af hvor stort materialet bag NO og eNO er, og hvor mange og lange søgeresultater en bruger kan komme ud for, er det en stor luksus ikke at udnytte hele skærmens højde ved visning af resultater – og generelt at lade så stor en del af skærmen være uudnyttet. En løsning kunne være at anbringe søgefelt og resultatfelt ved siden af hinanden så skærmens højde kan udnyttes bedre ved resultatvisning – eller i det mindste gøre de store, statiske top- og bundfelter mindre. Til gengæld er opbygningen med et dominerende søgefelt i centrum lidt til venstre ideel når applikationen skal fungere på en større skærm (men ikke nødvendigvis i en app). I DDO står søgefelt og resultatfelt ved siden af hinanden – men søgefeltet, som er noget mindre end i eNO, er ved denne manøvre endt øverst i højre side, med lemmalisten nedenunder. Opbygningen på eNO er klart bedre, med et promi-

nent søgefelt inden for det område hvor brugeren naturligt kigger hen. Men der kan med fordel eksperimenteres med placeringen af resultatfeltet og med udnyttelsen af skærmfladen som helhed, også uden at det går ud over æstetikken (jf. fx OED).

eNO fremstår generelt som en meget overskuelig digital ord-bog, med et afdæmpet funktionelt design. Der er god plads mellem de enkelte aktivitetsområder, og de afrundede hjørner på knapper og bokse giver et harmonisk indtryk. Der bruges ganske mange farver på siden: de norske farver, blå, rød og hvid, samt beige, grå, sort og lyslilla. Men de fremstår alle i afstemte, behagelige nuancer, og de udnyttes diskret og elegant til at inddele siden i forskellige områder og til at adskille og fremhæve forskellige elementer.

3. eNO og den digitale platform

Omsætningen fra trykt bog til webpublikation rummer velkendte muligheder for at frigøre sig fra den trykte bogs fysiske og omfangsmæssige begrænsninger, og hertil kommer særlige muligheder i den digitale platform. eNO udnytter i varierende grad alle disse muligheder.

3.1. Udfoldning af forkortelser m.v.

Da Norsk Ordbok blev til Norsk Ordbok 2014, blev der foretaget en række forbedringer af layoutet i den trykte bog, fx tydeligere betydningsmarkering og sammensætningsartikler på ny linje. NO er dog stadig en meget komprimeret og ikke særlig læservenlig ordbog. Af særligt berygtede unoder kan nævnes at der ikke bruges ny linje i artikler, og at forkortelser virkelig er meget korte: Det lakoniske *A* står fx for selveste Ivar Aasen.

Disse unoder er oplagte at rydde af vejen i en netudgave, og det har man også gjort som noget af det første i eNO. Resultatet er en

stor gevinst for brugeren. Ny linje anvendes ved alle betydninger og underbetydninger (inklusive fx *ordtak*, ordsprog og talemåder) samt ved hvert enkelt sprogeksempel og ved henvisningsrækker (jf. figur 1). Lige så væsentligt er det at det dybe betydningshierarki (op til fem niveauer) også fremstår tydeligere: Der er indsat et indryk ved nyt niveau i hierarkiet, og den helt ulæselige dobbeltbjælke er erstattet af et stjernelignende symbol. Endelig er forkortelser skrevet ud, enten i form af det fulde ord på skærmen, fx *målf* til *målføreformer*, eller i form af mouseover-informationer om kilder. Det sidste er velmotiveret i og med at kildeangivelserne kan være meget lange og ville optage alt for meget plads på skærmen. Til gengæld kan man i øjeblikket ikke få adgang til en samlet kilde-liste: Man kan ikke klikke sig videre fra kildeforkortelsen selvom den er fremhævet som et link, og knappen *Bibliografi* til højre for søgefeltet ender også blindt.

Det skal også nævnes at henvisninger fremstår tydeligere for brugeren i eNO. I NO kan det være næsten umuligt at få øje på henvisningerne, de markeres hverken med font eller markør og ses kun indirekte hvis der optræder et betydningsnummer bagefter i parentes (jf. fx *overgå* (1A) under *IV slå A5* vs. *innsjå* under *IV slå A6c*). I eNO er henvisninger fremhævet med blå. De har dog heller ingen markør når de er del af en betydningsbeskrivelse, og en fælles henvisningsmarkør, fx en pil, burde måske overvejes.

3.2. Forskellige visninger

Det dybe betydningshierarki kan være kompliceret at navigere i, især i store artikler. Selve hierarkiet er en arv fra den trykte ordbog, og en eventuel omorganisering må afvente en ny udgave af ordbogen. Men der er alligevel gjort tiltag som prøver at udnytte den digitale platform til at gøre fx store artikler mere overskuelige, nemlig ved at indbygge mulighed for forskellige, kortere eller mere omfangsrige visninger.

Det første tiltag er enkelt og genkendes fra andre digitale ud-

gaver af trykte ordbøger. Som udgangspunkt vises alle artikler i fuldt udfoldet form, men ved klik på det lille kryds kan man folde eksempel materialet m.v. væk i betydningsbeskrivelserne (jf. afsnit 2). Basis for faciliteten er imidlertid den trykte udgaves lineære fremstilling, og her kan definitioner være vanskelige at forstå uden den efterfølgende tekst (jf. fx Lorentzen & Trap-Jensen 2012:98, Nilstun 2012:134). Ved *niste* står BILETLEG fx alene tilbage som underbetydning. Trods disse uhensigtsmæssigheder er faciliteten nyttig og især en hjælp i de store artikler der som nævnt er ekstra svære at overskue på grund af den manglende udnyttelse af skærmens højde ved resultatvisning (*opp* har fx 16 hovedbetydninger og adskillige underbetydninger).

Noget som til gengæld er foldet sammen i udgangspunktet, er oplysningerne om målføreformer osv., dvs. det der befinder sig i den firkantede parentes i den trykte bog, mellem opslagsord og betydningsdel. Oplysningerne kan hentes frem ved at trykke på ikonknapperne øverst til højre i resultatfeltet. Men får brugeren øje på informationen? Risikoen for at brugeren overser en nyttig information (jf. Lew 2012:353), er her vejret op imod hensynet til at oplysningerne er forholdsvis specialiserede, og at en særligt interesseret bruger nok vil finde dem alligevel. Dispositionen synes fornuftig nok på nuværende tidspunkt – som netop vist er problemerne med det lille resultatfelt store nok, og nogle af informationerne fremstår også ret uformidlede når de hentes direkte fra den trykte bogs fremstilling (indholdet under *Alternative skriftformer* ved *niste* er fx *e skr* og *nyste* (Fedrah 1883) – som ikke forklares nærmere, heller ikke med mouseover). Noget andet er at ikonknapper nok er enkle, men også lidet oplysende for dem der ikke kender ikonerne i forvejen. Det eneste ikon som kan siges at være selvforklarende, er kortikonet, de øvrige er afhængige af mouseover-funktionen. På længere sigt kunne man dog godt forestille sig en mere iøjnefaldende visning af data om fx målføreformer, kombineret med kort og lyd.

3.3. Vejledningstekst

Det er glædeligt at eNO udnytter mouseover, fx ved kilder og ved ikonknapper. Der findes også en mere klassisk vejledningstekst til siden som helhed, men den befinder sig som nævnt ret langt væk i øverste højre hjørne i det røde topfelt. Teksten er meget pædagogisk og forbilledligt klart stillet op, men den indeholder primært oplysninger om artiklernes indhold (fx oplysninger om ordklasse og bøjning), hvorimod der er meget få oplysninger om selve sidens funktionalitet, fx søgemuligheder, ordlisten eller søgehistorikken. Ikonknapperne forklares, men den interessante kortvisning af geografisk lokalisering får desværre ingen ord med på vejen. Derudover står vejledningsteksten som én lang fortløbende tekst – der kan ikke laves emnesøgning e.l. Teksten gør bestemt ingen skade, men den er svær at få øje på, og i videreudviklingen af hjælpefunktioner og -tekst bør der også være vejledning til søgefaciliteterne, ligesom FAQ må aktiveres. Det vil også være interessant at overveje hvordan vejledningen kan anbringes tættere på brugerens handlinger på siden. eNO viser allerede vejen med mouseover-funktionerne som kunne udvides, måske med hjælpefunktion aktiveret med højreklik og med relevant vejledningstekst i et popup-vindue dér hvor brugeren befinder sig på siden?

3.4. Nye faciliteter

Allerede på nuværende tidspunkt introducerer eNO forskellige faciliteter som er muliggjort af den digitale platform, fx ordlisten i venstre side. Ordlisten genereres faktisk allerede som en dropdown-liste når man taster ind i søgefeltet. Dette kaldes bl.a. *type-ahead search* (Lew 2012:351f.). eNO udnytter brugerens indtastning til at sende et vejledende signal (*cue*) til brugeren mens indtastningen foregår. Den e-leksikografiske verden er meget optaget af cue-tanken netop nu, især fordi noget tyder på at såkaldt

almindelige brugere ikke gider bruge tid på at tilpasse en søgeside – de ønsker kun at skrive i ét søgefelt og har uforkammet høje forventninger om et meget hurtigt svar (jf. fx Trap-Jensen 2010b). Hvis en digital ordbog gerne vil have en høj succesrate og holde fast i sine utålmodige brugere, kan det derfor være en god idé at udtænke og inkorporere forskellige mekanismer der registrerer og analyserer brugerens adfærd og sandsynlige ønsker i baggrunden mens brugeren søger. På basis heraf kan man prøve at hjælpe brugeren på rette vej ved at prioritere søgeresultatet på bestemte måder (jf. fx Google-søgninger) eller ved at generere synlige vejledende signaler (cues). Ordlisten under søgefeltet er i princippet en sådan enkel cue. Den fungerer glimrende i eNO, ikke mindst fordi den også viser flerordsforbindelser (et eksempel på det både nyttige og rigtige i at disse forbindelser er oprettet som selvstændige lemmata i NO2014's base – med mulighed for interne links).

Det er oplagt at arbejde videre med denne type cue i eNO. For det første er placeringen af flerordsforbindelser ikke optimal. Den alfabetiske liste er i sandhed alfabetisk, og forbindelsen *til råds* dukker fx kun op i listen ved opslag på *til*, ikke på *råd* hvor den måske ville være mere relevant. Yderligere er basen ikke konsekvent med hensyn til henvisninger: *til råds* er oprettet som henvisning i grundmanuskriptet og optræder som følge heraf to på hinanden følgende gange i den alfabetiske liste i lighed med fx *til og med*, *til overs* m.fl., i modsætning til en række andre forbindelser med *til*, fx *til orlogs*, *til reie* m.fl. der kun optræder én gang. For det andet kan arbejdet med at identificere hvilket opslagsord brugeren tænker på, videreudvikles (jf. Lew 2012:345ff.). Brugere indtaster ikke nødvendigvis opslagsformen, men en variantform eller bøjet form – og fra Google er man desuden vant til at indtaste flere ord. Der knytter sig også særlige komplikationer til variantformer og opslagsform i eNO: Opslagsformerne følger retskrivningsnormen fra 1938, og Metaordboka har brug for én grundform for at kunne fungere (jf. Berg-Olsen & Wetås 2012). Men netop derfor er det

oplagt at tænke i hvordan de nye teknologier kan blive til hjælp her, for man kan ikke forvente at det langt større antal brugere NO vil få med eNO, skal eller vil kunne gennemskue de særlige forhold omkring opslagsformerne. Man er ikke nødvendigvis dårligt stillet på NO2014 i et sådant arbejde, for som dialektordbog har man netop registreret og lagret en række sprogbugsdokumenterede variantformer (målføreformerne) som kunne danne udgangspunkt for en mere intelligent fortolker af brugerens indtastning. Under alle omstændigheder bør man overveje hvordan variantformerne anføres: Af de fem variantformer under *niste*, er det i øjeblikket kun én, *nyste*, der står i ordlisten som henvisningsartikel.

En anden velkendt cue som også introduceres i eNO, er oversigtsvisning af homografer (jf. figur 5). Jeg synes også godt om dette tiltag – men måske kunne man i visningen i højere grad markere at søgeresultatet kun er foreløbigt, og at den egentlige information findes ved at klikke sig videre. I øjeblikket ses det først ved mouse-over over en af valgmulighederne, hvorefter *Vis artikel* dukker op i højre side. Det er blevet fremført at brugere let kan lade sig irritere af insisterende tekst der afkræver svar og kan synes at stå i vejen for at man får vist et ordentligt søgeresultat (fx ”Mente du xx, yy, zz?”). Jeg er for så vidt enig, men i eNO får man heldigvis mere end bare ordklassen præsenteret, nemlig meningsgivende betydningsdefinitioner eller dele heraf, en cue-model som brugere i forvejen er vant til fra Google (jf. Lew 2012:357). Men en tydeligere markering i form af et ikon og/eller en klikbar tekst vil alligevel være fordel.

Endelig introducerer eNO søgehistorikken som en facilitet. Dog kun i begrænset udgave: Ved homografer kan man benytte knapperne FØRRE og NESTE, og når der vælges ord fra ordlisten, registreres og anføres ordene under søgefeltet (jf. figur 4). Klik på homografer ved oversigtsvisning opsamles også i søgehistorikken. Der knytter sig imidlertid en række begrænsninger til faciliteten, fx at søgehistorikken forsvinder når man laver en ny søgning via

søgefeltet (jf. afsnit 2). Man kan ganske vist komme tilbage til tidligere søgninger og resultater ved at klikke på browserens Tilbage-knap, men søgehistorikken i eNO er endnu ikke nået helt i mål. Et eksempel på en mere integreret og fuldstændig søgehistorik-facilitet ses fx i OED.

3.5. Udnyttelse af andre medier: visning af kort

eNO beskriver også nynorsk dialekt, dvs. talesprog, og det ville være oplagt at koble udtaler, dvs. lyd, til fx målføreformer. Det kan desværre ikke lade sig gøre endnu, men man må håbe at tale og lyd hurtigt kan få en plads i eNO. Det vil være en afgørende forbedring og et sted hvor den teknologiske udvikling kan gøre en markant forskel.

Til gengæld giver eNO allerede nu mulighed for visning af lokalisering (*heimfesting*) af målføreformer og betydninger på kortet til højre for resultatfeltet (jf. figur 3). Brugeren gøres ikke opmærksom på kortets eksistens som udgangspunkt – det vises først når der klikkes på enten en lokalisering (en kommune) eller på KART efter lokalisering. Kortet i eNO fungerer enkelt og effektivt og giver nyttig information til både læg og lærd. Der er virkelig tale om merværdi, både indholds- og formidlingsmæssigt. Måske burde muligheden for kortvisning fremhæves på eNO, for lokalisering og kort er i dén grad blevet trendy overalt: Den brede almenhed har længe nydt godt af gps-systemer og stadigt mere detaljerede udgaver GoogleMaps o.l. – og med smarttelefonernes indtog bliver vi konstant opfordret til at ”dele vores placering” (hvorved man kan registrere og udnytte vores spor). Mere specialiserede brugere er også vilde med kort og lokalisering, det gælder fx inden for dialektologi, sociolingvistik og kulturgeografi.

Men faciliteten (og de bagvedliggende baser) kan udnyttes yderligere. Næste skridt kunne være at udvikle mere generelle kort over lydformer og variationer – man kan her tænke på Jysk Ord-

bog der i mange år har udnyttet kort til at vise udbredelser. Den slags kort vil uden tvivl have interesse for andre end fagfolk. Man kunne også tænke sig at brugeren kunne få vist former, ord og betydninger som er knyttet til en kommune eller et større område. Dermed ville man nærme sig en mere multimodal resurse hvor indgangen for brugeren ikke kun er et eller flere ord i søgefeltet, men fx også en lokalitet (på et kort).

3.6. Integrering med andre resurser

Som nævnt er NO2014 ikke bare en ordbog – ordbogsprojektet trækker på et netværk af databaser, organiseret af Eining for Digital Dokumentation (EDD) ved Universitetet i Oslo. NO2014 har længe givet offentligheden adgang til flere af disse baser (fx de digitaliserede sedler), også på nettet, men offentliggørelsen af netudgaven sigter tydeligvis – med rette – mod at udnytte den digitale platform til at integrere disse bagvedliggende, linkede resurser på en bedre og mere brugervenlig måde, jf. tankerne om Linked Open Data. Der er dog et stykke vej endnu. Søgning i korpus foregår som nævnt i samme ramme som ordbogen, mens Metaordboka og Andre kjelder (fx Sedelarkivet) åbner i et separat link. Hvis en bruger udnytter de øvrige resurser i basen, vil det normalt være for at sammenligne data eller for at få mere information om søgeresultatet i ordbogen. Det vil derfor være en fordel hvis man kan se oplysningerne sidestillet (fx i separate vinduer) sådan som det er tilfældet i integreret form i eNO's ordbogsdel når kortet vises. I øjeblikket vises imidlertid en frisk side når der klikkes på de tre eksterne links, mens søgeresultatet forsvinder. Det kan kaldes frem igen ved at klikke på browserens Tilbage-knap, men jeg ville foretrække en visning hvor søgeresultatet bliver stående, og hvor man kan arbejde parallelt med data i fx ordbog, korpus og seddelarkiv, fx i separate vinduer – eller hvor de er eller kan linkes løbende og vises parallelt sådan som det gøres med kortvisningen i selve ord-

bogen. At lave en sådan total integrering af ressourcerne er et ikke helt ukompliceret fremtidsønske (jf. Trap-Jensen 2010a), for slet ikke at tale om muligheden for at eksportere eller lagre forskellige søgeresultater i de forskellige ressourcer, men det er alligevel et vigtigt mål for projektet: Det vil tilgodese specialiserede brugere, og muligheden for at integrere ordbog med kilderessurser fremhæves til stadighed som en styrke af projektet selv (senest fx Grønvik & Ore 2013).

4. Opsamling og diskussion

Der er grund til at rose NO2014 for at lancere eNO allerede inden den trykte bog er færdig. Hermed kan langt flere brugere få glæde af ordbogens righoldige oplysninger og mange års ihærdig redaktørindsats. Arbejdet med netudgaven er nået langt, og det er især glædeligt at man ikke kun omsætter det vanskeligt læselige bogtryk til en mere tilgængelig form, men også begynder at inkorporere faciliteter som er muliggjort af den digitale platform og den digitale kontakt med brugeren. eNO er stadig i en udviklingsfase, og denne anmeldelse kan forhåbentlig bruges i det videre arbejde.

Generelt synes jeg at eNO tenderer mod at være lidt for diskret i sine signaler og markører (måske spiller æstetiske hensyn en rolle?). eNO kunne godt være mere eksplicit og udnytte den ekstra plads som netpublikationen giver mulighed for. I OED står der fx *Quotations: Show all* | *Hide all* – i eNO ses kun et kryds/plus-tegn. I DDO markeres de forskellige oplysningstyper også i ord, fx SYNONYM og EKSEMPLER, men også *Vis overblik*, UDTALE og OPRINDELSE. Oplysninger om fx udtale og oprindelse skjuler sig i eNO bag ikoner som man nok lærer at kende efterhånden, men en ny, travl og utålmodig bruger vil let kunne overse dem. Især er det som sagt ærgerligt at kortfunktionen ikke fremhæves mere tydeligt når funktionen allerede er så godt integreret i applikationen og

virkelig er en ekstragevinst. Jeg tror ikke man skal være bange for at tale direkte til brugeren og fx fortælle at ”Her kan du finde hjælp og vejledning” eller ”Her kan du søge i ordbogens kilder” e.l.

Jeg har undervejs også givet eksempler på forskellige fejl, mangler og uhensigtsmæssigheder i eNO. Men der bør skelnes mellem typerne. Der er 1) fejl som ikke har noget at gøre med eNO som applikation, men som skyldes indholdet i basen, og dem ser jeg umiddelbart bort fra, bortset fra de tilfælde hvor de genererer inkonsekvenser, jf. fx angivelsen af flerordsforbindelser i den alfabetiske liste (jf. afsnit 3.4). Dernæst er der 2) uhensigtsmæssigheder som skyldes at netudgavens visning af oplysninger er bundet til kategoriseringen af oplysninger i databasen – som på en række punkter atter har rødder tilbage til den lineære fremstilling i den trykte bog (jf. afsnit 3.2). Der er også 3) fejl i mere banal forstand: Småting der ikke fungerer, eller klikbare elementer der ikke fører til noget. Det gælder fx den manglende bibliografi og den manglende mulighed for *Avansert søk*. Hertil kan fx tilføjes at man ved klik på det henvisningsfremhævede ord *forn* i *niste 1* ikke får den relevante meddelelse om at ordet befinder sig uden for det alfabetiske afsnit som p.t. er med i eNO, men en generel meddelelse om at søgestrengen ikke har givet noget resultat, og at man kan forsøge sig med trunkering e.l. Der er ikke uacceptabelt mange fejl af denne type i eNO på nuværende tidspunkt, men dog alligevel så mange at man bemærker dem. Endelig er der 4) mangler som skyldes at nyudviklede faciliteter endnu ikke fungerer optimalt. Det gælder fx søgehistorikken.

Til punktet om fejl vil jeg knytte to kommentarer. For det første viser gennemgangen tydeligt at det at udgive til internettet og andre digitale platforme er en selvstændig redaktionel opgave. At data ligger i en velformet base, giver fantastiske muligheder, herunder fx visning på nettet e.l., men man får ikke leveret et fikt og færdigt værktøj blot ved at trykke på en knap. Arbejdet er altså ikke gjort med at rette simple fejl – der skal afsættes resurser til at

omsætte data til den særlige kommunikationsplatform og formidlingstype som nettet e.l. udgør, og man må også være forberedt på at skulle lave justeringer og konsekvensrettelser i basen. Men i betragtning af hvor vanskeligt det er at læse og bruge den trykte NO, er eNO nået langt. For det andet kan man overveje strategien i forhold til antallet og typen af fejl. Simple fejl er selvfølgelig aldrig god reklame, og funktionaliteter der ikke rigtig fungerer endnu, kan skræmme interesserede brugere væk. Måske skulle man vente med at vise knapperne *Avansert søk*, *FAQ* osv.? Man kunne også overveje at vente med at introducere søgehistorikken som funktion til den er mere fuldstændig, og benytte lejligheden til at lave et friskt fremstød for hjemmesiden. På den anden side er det fuldt forståeligt at eNO har lyst til at introducere søgehistorikken i en miniudgave, og det er under alle omstændigheder rigtigt set af eNO at give sig i kast med netplatformens særlige muligheder. Registrering af spor er i lighed med funktioner der arbejder i baggrunden, i eksplosiv vækst i disse år, jf. fx brugen af cookies. En digital ordbogsbruger efterlader sig også spor, som leksikografien kan udnytte til brugerundersøgelser, cue-funktioner osv.

Internettet og andre digitale platforme er kommet for at blive. Her opsøger brugerne løbende information, og her er de også aktive og kommunikerer i både arbejde og fritid. Her bør de derfor også kunne finde solide sproglige hjælpemidler af høj kvalitet både indholds- og formidlingsmæssigt – og kunne regne med at disse hjælpemidler løbende bliver opdateret og holdes levende. Digitalisering er tidsbesparende og giver nye muligheder, men afføder også nye resursekrævende arbejdsopgaver. Jeg vil derfor slutte denne anmeldelse af med et kraftigt ønske om at der kan skaffes midler ikke kun til at konvertere og implementere A-I i eNO, alt andet er meningsløst, men også til at vedligeholde og videreudvikle værktøjet. Talrige erfaringer fra ordbogsprojekter i hele Norden peger helt entydigt på at det er en ualmindelig god investering (for fonde eller offentlige myndigheder) at give penge til både udvik-

ling og løbende vedligeholdelse. Hvis man forsømmer almindelig vedligeholdelse, vil tingene hurtigt forfalde eller forældes, den akkumulerede viden på stedet vil forsvinde, og man må i gang med en meget kostbar hovedreparation eller en total udskiftning.

Litteratur

Ordbøger

DDO = *Den Danske Ordbog* på nettet. <ordnet.dk/ddo> (april 2014).

eNO = Netudgave af *Norsk Ordbok* (NO), afsnittet *i-tåvrrut*. <no2014.uio.no> (marts-april 2014).

Jysk Ordbog = *Jysk Ordbog*. <www.jyskordbog.dk> (april 2014).

NO = *Norsk Ordbok* (1966/2002-2014). Hovedredaktører: Lars S. Vikør m.fl., projektdirektører: Åse Wetås m.fl. Oslo: Det Norske Samlaget.

OED = *Oxford English Dictionary online*. <www.oed.com> (april 2014).

Anden litteratur

Berg-Olsen, Sturla & Åse Wetås (2012): *Norsk Ordbok på nett: Utfordringer og løysingar*. I: Birgit Eaker m.fl. (red.): *Nordiska studier i lexikografi 11. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Lund 24-27 maj 2011*. Lund: Nordiska föreningen för lexikografi, 115-127.

Grønvik, Oddrun & Christian-Emil Ore (2013): What should the electronic dictionary do for you – and how? I: Iztok Kosem et al. (eds.): *Electronic lexicography in the 21st century: thinking outside the paper. Proceedings of the eLex 2013 conference, 17-19 October 2013, Tallinn, Estonia*. Tallinn: Eesti Keele Instituut, 243-260.

- Jackson, Howard (ed.) (2013): *The Bloomsbury Companion to Lexicography*. London & New York: Bloomsbury Publishing.
- Lew, Robert (2012): How can we make electronic dictionaries more effective? I: Sylviane Granger & Magali Paquot (eds.): *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press, 343-361.
- Lorentzen, Henrik & Lars Trap-Jensen (2012): Nødvendigt, tilstrækkeligt, typisk? – nogle tanker om definitionspraksis. I: *LexicoNordica* 19, 79-101.
- Nilstun, Karina (2012): Fra dype betydningshierarkier til flattere struktur – et innblikk i revisjonen af *Norsk Riksmålsordbok*. I: *LexicoNordica* 19, 123-140.
- Ore, Christian-Emil S. & Åse Wetås (2014): Den store ordboka som digital ressurs: Norsk Ordbok i den digitale tidsalderen. I: *LexicoNordica* 21 (dette bind).
- Trap-Jensen, Lars (2010a): Access to Multiple Lexical Resources at a Stroke: Integrating Dictionary, Corpus and Wordnet Data. I: Sylviane Granger & Magali Paquot (eds.): *eLexicography in the 21st Century: New Challenges, New Applications. Proceedings of eLex 2009, Louvain-la-Neuve, 22-24 October 2009*. Louvain: Presses universitaires de Louvain, 295-302.
- Trap-Jensen, Lars (2010b): One, Two, Many: Customization and User Profiles in Internet Dictionaries. I: Anne Dykstra & Tanneke Schoonheim (eds.): *Proceedings of the XIV Euralex International Congress*. Leeuwarden, 1133-1143.

Henrik Hovmark
 lektor, ph.d.
 Ømålsordbogen
 Nordisk Forskningsinstitut
 Afdeling for Dialektforskning
 Københavns Universitet
 Njalsgade 136
 DK-2300 København S
 hovmark@hum.ku.dk

